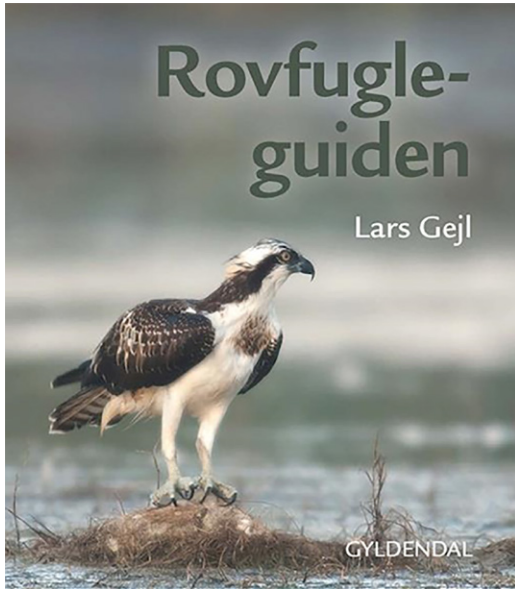

Anmeldelser

Rovfugleguiden

Lars Gejl. 304 sider, over 520 farvefotos samt silhuetter, indb. Gyldendal 2018. ISBN 978-87-02-21375-1. Pris 349 kr. i Naturbutikken.

Så har Lars Gejl gjort det igen. Denne gang er det blevet til en felthåndbog over de 40 rovfuglearter, der yngler i Europa. Lars Gejl er en af Danmarks allerbedste fuglefotografer, og til denne bog har han allieret sig med andre, både danske og udenlandske topfotografer. Resultatet er blevet en enestående flot bog med knivskarpe billeder og en letlæselig og meget pædagogisk tekst, der præcist beskriver de enkelte arters karakteristika.

Efter forord, tak og indholdsfortegnelse følger et par sider med introduktion til bogens afsnit samt en side med fagudtryk og et afsnit (Med livet som indsats), hvor læseren bliver sat i forskellige rovfugles sted gennem et år. Endelig er der et afsnit om fuglenes topografi – navnene på de enkelte fjergupper etc. – hvor der på fotos af både flyvende og siddende fugle med pile henvises til de respektive fjergupper mv.

På de efterfølgende 254 sider gennemgås de enkelte rovfuglearter fra gribbe til falke. Hver rovfuglegruppe (gribbe, ørne, våger etc.) indledes med en kort tekst, der beskriver gruppen som helhed. De enkelte arter beskrives med navnebetydning, jizz, forekomst, fældning, dragter, køn, racer, forvekslingsmuligheder, træk og biologi. Det, der gør bogen helt unik, er, at der under denne artsbeskrivelse på et til to dobbeltsider findes 8-16 (for Blå Glentes vedkommende dog kun fire) skarpe fotos af den pågældende art med en kort tekst til hvert billede og pile på de ting, man især skal lægge mærke til. Teksten er let og flydende med alle de væsentligste fakta, såsom eksempelvis verdensbestand, kuld størrelse, rugetid, kost og som et lille kuriosum for de fleste arters vedkommende den maksimale kendte

levealder. Udover de mange billeder til artsbestemmelse er der mange flotte billeder af fuglene i deres miljø; Hedehøg over en rapsmark, Kongeørn og Havørn ved et ræveådsel, Dværgfalk der mobber en Gråkrage etc.

Efter artsbeskrivelserne følger 18 sider, under overskriften "Lookalikes", hvor arter, der kan forveksles, er sat op på samme dobbeltside, med beskrivelser af, hvad der adskiller dem. Det er meget pædagogisk, og plancher man kan lære af. Sidst i bogen findes en fotografiliste, der ud over Lars Gejl selv indeholder 40 fotografer, og endelig er der et par sider med QR-koder til rovfuglenes stemmer. Referencelisten er delt op i tre afsnit: Bøger, Webdatabaser og Internet-links, hvor den sidste indeholder de fleste referencer.

Nu er det jo ikke anmelderens opgave at finde trykfejl, som det er svært helt at undgå i en bogudgivelse. Der er dog gået lidt galt på siden med fagudtryk. Disse er ordnet alfabetisk, men "Monotypisk" og "Malarstribet" – der er med to gange med to forskellige definitioner ("Sort diagonal streg eller smalt bånd langs undersiden af kinden" og "Lys stribet mellem kind og skægstribet") – er placeret mellem H og I.

Den digitale fototeknik og udviklingen inden for bogtrykning har gjort, at det er muligt at udgive så smuk en rovfugleguide baseret på fotografier. Bogen er en fryd for øjet; ud af de over 500 billeder skal man kigge godt efter for at finde billeder, der ikke er knivskarpe (under 10). Bogens format (20×21,5 cm) gør, at man ikke kan have den i en jakkelomme, men den skal med i tasken næste gang, jeg skal på tur, enten det er her i Danmark eller på ferie et sted i Europa. Bogen kan varmt anbefales som supplement til de mange andre rovfuglebøger, der er udgivet de senere år, og både forlaget og ikke mindst Lars Gejl skal have tak for dette smukke værk, som jeg er sikker på vil have mange ornitologers bogreol.

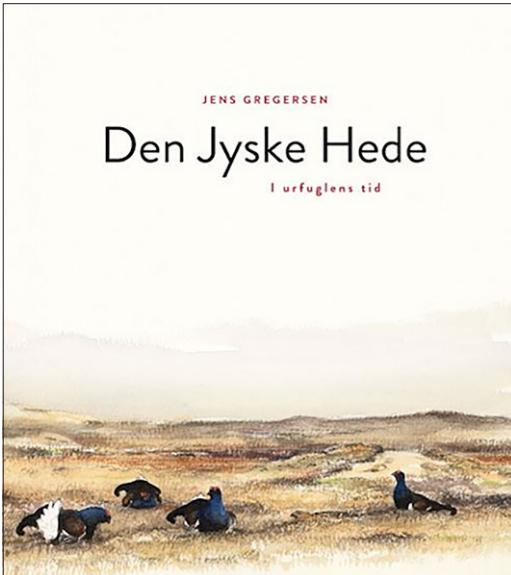
Søren Peter Pinnerup

Den Jyske Hede – I urfuglens tid

Jens Gregersen. 239 sider, 225 skitser og akvareller, fem tegnede kort, indb. Gads Forlag 2018. ISBN: 978-87-12-05631-7. Pris: 299 kr. i Naturbutikken.

På hver eneste side i denne unikke og smukke bog møder man en af Jens Gregersens akvareller. Bogen er rigt illustreret, og det billedmæssige er så absolut bogens styrke. Hans akvareller spænder over mere end fem årtier. Fra den 15-årige Jens i 1967 med en tegning af en svalehale efter fotografi til den 66-årige, erfarne og veletablerede kunstner i februar 2018. Jens har været der selv, set, hørt, sanset og forevigt landskaberne, faunaen og floraen. Det største og det mindste har han tegnet. Død og forfald vises også. I løse streger og luftige skitser nogle steder i bogen, andre steder små perler af skønhed med en rigdom i detaljen, hvis han finder det nødvendigt, men bogen rummer også store, flotte 'malerier' fra den vestjyske natur, han holder så meget af. Selv i billeder, hvor fuglene kun er silhuetter, formår han ofte at ramme en stemning eller indfange den rigtige bevægelse og flugt. Antallet af timer derude på alle tider af året, i al slags vejr og på alle tider af døgnet må være svimlende stort.

Skitserne fra 70'erne rummer de velkendte, små notater,

kradset ned under tegneprocessen til hjælp for hukommelsen. Nogle af de farvelagte skitser af urkøkkene skal hjælpe ham med at ramme den specielle blå farve på køkkens hals, når Solens stråler rammer fuglen. Sikkert genbrugt mange gange senere. Til mange af billederne hører en fin forklarende tekst, hvor også hans små notater 'oversættes'. En god service, hvor notaterne understøtter indtrykket af autenticitet i billederne. Da Jens Gregersen i 1969 lavede den første, større akvarel fra Kongens Mose, der kom med i denne bog, havde han vel næppe forestillet sig, at han næsten 50 år senere havde billedmateriale og indsigt nok til en hel bog om den jyske hede – på urflugens tid.

Bogen er spændt ud over fire store afsnit: Indledning, Hedens steder, Hedens fauna og flora og Urfuglens genkomst. Hver del er opdelt i mange korte kapitler med forklarende overskrifter. Den omhyggelige indholdsfortegnelse giver læseren et fint overblik. Billederne er hovedsagen, men det er i teksterne, vi møder den engagerede og skarpe naturagttagere med de spøjse indfald og provokatøren, der ikke holder sig tilbage for et skarp udfald eller et lille 'æselspark', og man tænker: Hvor kom det nu fra?

Jens Gregersen savner også Urfuglen på den jyske hede. I bogens sidste afsnit, 'Urfuglens genkomst' foreslår han at genindføre Urfuglen til Danmark. Han er inspireret af et vellykket urfugle-/hedeplejeprojekt på Lüneburger Heide i Tyskland, hvor bestanden i de sidste 20 år er vokset fra 20 til 250 fugle. Det er dog sket "ved alle mulige kunstgreb", skriver Jens. Visualiseret på et stort, tegnet kort foreslår han en nationalpark i Vestjylland fra Borris til Harrild Heder – et hedens kulturlandskab – og skriver: "I sit omfang og med oprindelig drift vil området være det perfekte levested for den flora og fauna, som stadig findes i området, men vil også kunne blive et sted, hvortil urfuglen vil kunne genindvandre eller eventuelt udsættes. Forslaget er naturligvis fiktivt og vovet, men skal opfattes som en strøtanke til inspiration." Set med 2018-briller et helt urealistisk og utopisk forslag. Men vi har alle lov til at drømme.

I litteraturlisten, der ikke giver sig ud for at være komplet, mangler der en kildehenvisning til urfugleprojektet på Lüne-

burger Heide, hvis resultater har givet inspiration til forslaget. Jens Gregersen er meget vidende efter et langt liv som naturagttageren. Han stoler derfor i sine små epistler om de enkelte arter på sin hukommelse og opbyggede indsigt. Men et opslag her, en søgning på nettet der, kunne have gjort beskrivelserne helt tidsvarende.

Læseren kan nemt finde unøjagtigheder, fejl og mangler i teksten, men det ser man stort på i selskab med tegneren, maleren og kunstneren Jens Gregersen, når han tager os med til kendte og ukendte steder på den jyske hede. Specielt det store underafsnit, Steder og tidsbilleder, er voldsomt inspirerende. De steder må man opleve selv engang. Enkelte påstande generer dog som her på side 165: "Forståelsen for rovfugle gavnede duehøgen; i 1970'erne gik den frem." Det er direkte forkert. Accepten af og forståelsen for rovfuglene, herunder Duehøgen, slog først igennem i jægerkredse med den nye jagtlov i 1993, hvor alle rovfugle blev fredet. Indtil da var Duehøgen udsat for direkte og lovlig forfølgelse. Et enkelt opslag i Atlasbasen kunne nemt have vist, at duehøgebestanden i 70'erne var markant lavere end i 90'erne.

Og i forklaringen på Urfuglens tilbagegang overser han, at den hollandske forsker, J. A. Eugenraam allerede i 1957 – bl.a. ved maveundersøgelser af 42 Urfugle – dokumenterede, at "fra august til februar er lynghovederækningen."

Sprogligt spænder bogen meget vidt; rammende og præcist som på side 100: "Denne kombination af kær, hede og en strimmel ydmyg ager var gode urfuglesteder." Smukt som på side 136: "Jeg husker en majaften med torden i luften, hvor bekkasinernes trommehvirvel gik i et med rødrummens hule bas på baggrund af den gurglende, rullende lyd fra den skogrende urfugl." Eller noget kringlet som på side 26: "For tiden sigter natursynet mod stor variation med så mange arter som muligt i en mangfoldighed af naturtyper. Natursynet er blevet et redskab, opstået i en tid, hvor man har ønsket at forstå, hvad det egentlig er, vi gerne vil."

Med bogen har Jens Gregersen sat det smukkeste tænkelige mindesmærke over den jyske hede og de Urfugle, der levede der engang. Hvem skulle ellers gøre det? Bogen rummer stof til mange timers fordybelse og glæde for alle naturinteresserede, der tager sig tid til det. Den kan varmt anbefales.

Christian Hjorth

Far from land

Michael Brooke. The mysterious lives of seabirds, 249 sider, vignetter af Bruce Pearson, farvefotos, kort og andre illustrationer, indb. Princeton University Press, 2018. ISBN 978-0-691-17418-1. Pris: £ 23,99.

Hvorfor er der et så heftigt træk af Sodfarvede Skråper ud for det vestlige Irland i september? Kan det være rigtigt, at Sydpolararkjoven regelmæssigt overvintrer i Nordatlanten? Hvor mange gange om året flyver en Gråhovedet Albatros rundt om Jorden? Hvordan kan en Sule vide, hvor den skal flyve hen for at finde fede makreller? Og hvor bliver Nordatlantens millioner af Lunder egentlig af udenfor yngletiden? Hvis man synes sådan nogle spørgsmål er spændende, kan man med fordel læse Mike Brookes nye bog.

Forfatteren er selv fugleforsker og blandt verdens førende eksperter indenfor stormfugle. Helt tilbage i 1970'erne stod han bag banebrydende studier af Almindelig Skråpe i de store kolonier i Wales. Han er stadig ansat ved universitetets zoologiske museum i Cambridge, men bruger tilsyneladende meget af sit

semi-otium på at rejse rundt til konferencer og møder, hvor han opsnuser det nyeste nye indenfor havfugleforskningen. Flere af de resultater, han omtaler i bogen, er således endnu ikke publicerede i videnskabelige artikler, men har været omtalt i konferenceforedrag. Bogen er altså mere end almindeligt up to date, hvilket også er nødvendigt, da feltet udvikler sig eksplosivt i disse år.

For ikke så længe siden – lad os sige 20 år – vidste man meget lidt om, hvad havfugle egentlig foretog sig, når de forlod ynglekolonierne. Ringmærkningen havde givet lidt viden om trækveje, men for netop havfugle er ringmærkning ikke en særligt velegnet metode – af gode grunde gemmes fuglene kun, når de af en eller anden grund ender på land. Observationer til havs havde også givet en vis viden om fuglenes udbredelse udenfor yngletiden, men systematiske observationer var stort set begrænsede til lavvandede og kystnære områder. Så da det blev muligt at sætte først satellitsendere, siden lysloggere og nu GPS-loggere på fuglene, varede det ikke længe, før alle verdens havfugleforskere kastede sig over disse nye metoder. Som et resultat er vores viden om, hvor fuglene bevæger sig hen, blevet dramatisk forøget. Andre typer elektroniske dimser har gjort det muligt at registrere fuglenes adfærd i detaljer, fx dykkeloggere og accelerometre. Bogen giver en fremragende indføring i, hvordan vores forståelse af havfuglenes liv er blevet revolutioneret gennem disse teknologiske fremskridt.

I 10 kapitler gennemgår bogen den nyeste viden om, hvad havfuglene egentlig foretager sig, når de er væk fra deres kolonier på land. De første kapitler er fyldt med eksempler på de utrolige rejser, som fuglene foretager. For ikke så mange år si-

den tænkte vi, at det var helt vildt, at en Havterne fløj måske 50 000 km om året frem og tilbage mellem ynglestedet og overvintringsområdet. Nu ved vi, at 50 000 km ikke er noget særligt, og at både Havterne og mange andre arter – især terner og stormfugle – regelmæssigt flyver over 100 000 km om året. Andre kapitler behandler blandt andet fuglenes bevægelser og adfærd i yngletiden, hvor og hvordan de finder deres føde, og hvordan de bliver påvirket af vind og vejr.

Bogen er uundgåeligt noget teknisk, det er ikke en coffee-table bog skrevet for et alment publikum. Men forfatteren skriver godt, i en typisk britisk akademisk stil, og hans begejstring for emnet skinner igennem. Som læser er det svært ikke at blive revet med, og for den der som undertegnede er fascineret af havfuglenes 'usynlige' liv og færdien langt fra land er bogen uomgængelig. Og til prisen er den et fund – kan stærkt anbefales til havfugleinteresserede, og til dem der fascineres af, hvordan vi med teknologiens hjælp kommer tættere og tættere på den måde, som fuglene faktisk oplever deres omverden.

Morten Frederiksen

The Art of Pishing

Pete Dunne. 92 sider. S/H fotos, 1 CD, hft. Stackpoole Books, 2006. ISBN-13: 978-0-8117-3295-6. Pris £ 19,89.

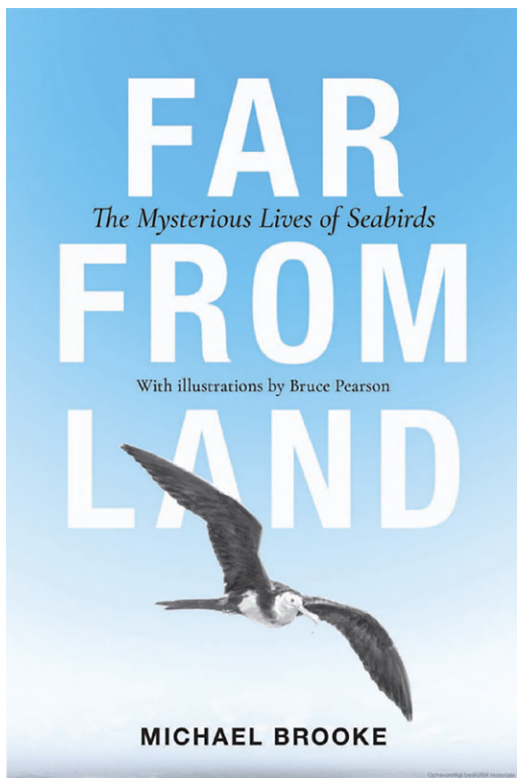
Dunne er amerikansk ornitolog og forfatter til en halv snes bøger. Denne er om kunsten at tiltrække fugle ved at efterligne deres kald. Pishing er et lydefterlignende ord, der hentyder til den basale lyd i pishingrepertoiret: *psssh...*

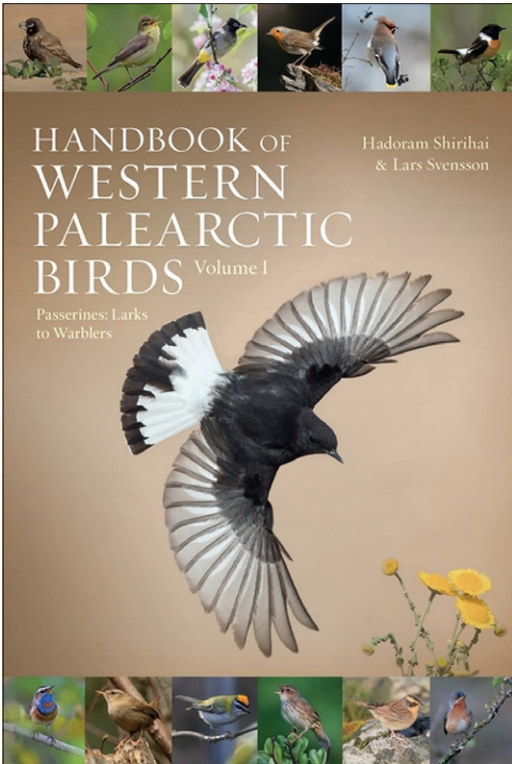
Med bogen følger en CD af ca. 15 minutters varighed, hvor mesteren demonstrerer kunsten at anvende læber, tunge, fingre, nænder og spyt til at frembringe lyde, der kan tiltrække fugle, navnlig sangfugle men også vadere og sågar rovfugle. Taktikken går ud på at efterligne småfuglekald eller uglernes sang. Pishing virker ofte fantastisk, når det gælder nordamerikanske arter, bedre i den østlige del af kontinentet end i den vestlige, men af grunde, ukendte for mig, ikke nær så godt i andre verdensdele, måske bortset fra Australien. Efterligning af Spurvegulens sang virker dog undertiden i Skandinavien.

Naturbutikken sælger et lille hult træstykke med en metalkrue i hulrummet, som man kan dreje på. Det afgiver en højfrekvent kvinden, en nærmest rødhalsklignende sang. Det virker også bedst i Nordamerika. Eksemplerne i bogen gælder udelukkende fugle i denne verdensdel. Forfatteren lover, at pishing resulterer i en af følgende tre reaktioner: fuglene tiltrækkes, de skræmmes væk, eller de reagerer overhovedet ikke. På den medfølgende CD hører vi Dunne anvende syv former for pishing, der kan anvendes i forskellige situationer. Vil man forsøge sig i genren, er det en fordel dels at kunne fløjte, dels at være musikalsk.

Bogen er skrevet i en pædagogisk, ret humoristisk stil og er læst på en time. Den rummer råd om opførsel i naturen, herunder pishingetik og anekdoter om amerikanske feltkoryfæer. Undertiden forfalder forfatteren til antropomorfistiske betragtninger, hvad angår fuglenes opførsel og sindstilstand. Han fraråder i øvrigt, at man færdes i hvidt i felten, da det kan skræmme fuglene. På side 48 ses han fotograferet iført bl.a. kikkert og en kridhvid polotrøje! Og værre endnu: mon ikke pishing er blevet overhalet af de mange apps med fuglekald og -sang?

Hans Harrestrup Andersen

Handbook of Western Palearctic Birds

Hadoram Shirihai & Lars Svensson. Vol. 1 Passerines: Larks to Warblers. Vol. 2 Passerines: Flyctachers to Buntings. 623 sider (vol.1) og 648 sider (vol. 2), over 5000 fotografier, ca. 500 udbredelseskort, stort format, indb. ISBN 978-1-4729-3757-5 (vol.1) og ISBN 978-1-4729-3736-0 (vol. 2). Helm, 2018. Pris: 1699 kr. i Naturbutikken.

Det er et imponerende og nyttigt nyt bogværk, som israelske Hadoram Shirihai og Sveriges Lars Svensson her har udgivet med bistand fra 1200 fuglefotografer og mange sagkyndige ornitologer; fra Danmark bl.a. Simon S. Christiansen og Morten Benzon Hansen samt Jon Fjeldså og Jan Bolding Kristensen fra Fugleafdelingen på Statens Naturhistoriske Museum samt flere danske fotografer.

Værket er ikke nogen håndbog i snæver forstand (hvert bind vejer ca. 2,5 kg), men det giver en unik og aktuel oversigt over 493 spurvefuglearter, der forekommer i Vestpalæarktis. Den vestpalæarktiske region er her defineret som Europa, Lilleasien, Mellemøsten og Nordafrika. Den afgrænses mod øst af Uralbjergene og Det Kaspiske Hav og medtager Iran, Den Arabiske Halvø og Nordafrika til midt ned i Sahara. Desuden indgår øerne i Atlanterhavet ud for Afrika og mod nord Island, Svalbard og Franz Josef Land.

Hver enkelt art beskrives systematisk med en indledning og små koncise artikler, der fokuserer på identifikation af arten, stemme, forvekslingsmuligheder, alders- og kønsbestemmelse, biometri, geografisk variation og udbredelse, taksonomiske noter og udvalgte litteraturhenvisninger. For hver art er der et

overskueligt udbredelseskort, der viser artens yngle- og vinterudbredelsesområder, mens tynde pile indikerer retninger for hovedtrækket for forskellige delbestande eller racer. Sidst, men ikke mindst er hver art illustreret med 3-35 næsten altid knivskarpe farvefotografier af en super god kvalitet. Fotografierne er valgt ud, så variationen hos den enkelte art præsenteres med fokus på forskellene mellem kønnene, unge og voksne fugle, fældningsstadier og geografiske variationer eller racer.

Som eksempel på en artsbeskrivelse kan nævnes Gærdesangeren, hvor afsnittet er på fem sider med 20 fotografier og detaljeret omtale af de fem racer i Vestpalæarktis samt af tre racer, der forekommer længere mod øst. På udbredelseskortet er udbredelse og trækretninger indikeret for racerne *curruca*, *hallimondendri*, *althaea* og *caucasica*. En art som Dødehavsspurven beskrives på tre sider med 13 fotografier og en tilfældig gæst som Gråkindet Skovdrossel fra Nordamerika fylder en side med fire fotografier.

Kombinationen af de mange fotografier og de præcise tekstbeskrivelser gør værket til et fremragende værktøj for en bred kreds af ornitologer. Det samler på et sted mængder af informationer, som man ellers kan bruge timer på at finde på nettet og spredt i gamle håndbøger og tidsskrifter. Det kan varmt anbefales til alle dedikerede feltornitologer, ringmærkere, fuglefotografer, medlemmer af sjældenhedsudvalg og faginstitutioner.

Hans Skotte Møller

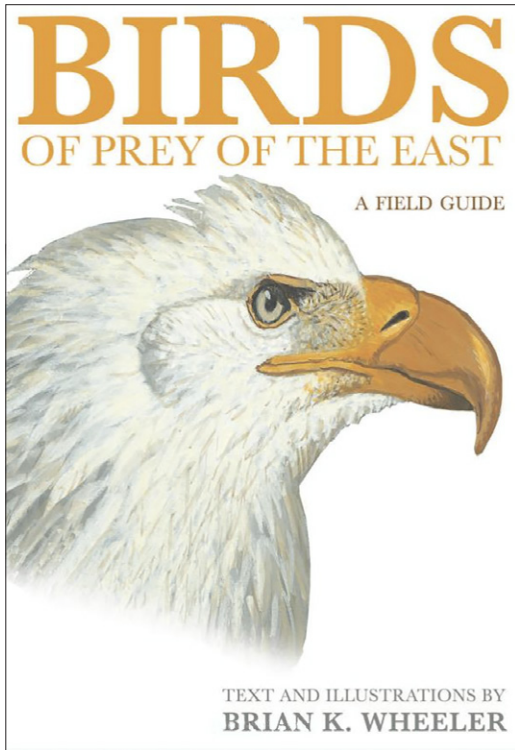
Birds of prey of the East / Birds of prey of the West

B. K. Wheeler. A Field Guide. 304 hhv. 360 sider, talrige tavler og fotos, blødt bind. Princeton University Press, 2018. ISBN: 978-0-691-11706-5 / 978-0-691-11718-8. Pris: \$ 26,67 / \$ 26,67.

Disse to bøger i felthåndbogsformat bygger på over 50 års erfaring med Nordamerikas rovfugle. Bøgenes opbygning er traditionel. I forordet forsvaret forfatteren den tegnede illustration frem for fotografiet, og fokus er lagt på de mange tavler – gennemsnitligt 3-4 pr. art, der viser alle tænkelige dragter med en grundighed, vi endnu ikke har set i Europa. Arts gennemgangen er således særdeles detaljermættet og ledsages af fotos af ynglebiotoper og visse byttedyr. Rødhalet Våge behandles særlig grundigt – på hhv. 47 og 57 sider med lange, detaljermættede afsnit om enhver kendt geografisk variant. En gennemgang, der langt overgår enhver hjemlig behandling af Musvågen. Hvert afsnit ledsages af nøjagtige udbredelseskort, der for rariteternes vedkommende vises med alle kendte fund.

Når det gælder hoveder og siddende fugle, er tavler og tekst meget fine, mens flyvende fugle lider under en noget skabelonagtig fremstilling, hvor hovederne generelt er for store og vingerne for små. Lige så grundig gennemgangen af dragter og aldre er, lige så overfladisk er desværre de meget korte sekvenser omkring forvekslingsmuligheder, hvor specielt forskelle i flugtmåde og jizz ikke er forfatterens stærke side. Når man fx viser enhver variation indenfor haler på Kongeørn og Hvidhovedet Havørn, efterlades man frustreret over at kunne læse, at haletegningen ikke er "reliable", da begge arter kan have hvidt i halen. En sådan behandling modarbejder jo bogens formål, når halen hos de to arter i langt de fleste dragter er artstypisk. Det nævnes korrekt, at Fiskeørn kan forveksles med en stor måge og betoner den ensartet lyse undervinge på måger som en karakter fra Fiskeørn, men overser, at unge amerikanske måger kan være massivt mørke på undervingen, og at den største forskel

ligger i mågernes spidse hånd i forhold til Fiskeørnens brede.

Litteraturlisten er grundig, men mangler Dunne, Sibley & Suttons *Hawk in flight* (1988), der rummer en langt mere felt-ornitologisk orienteret indfaldsvinkel med betoning på jizz og flugt.

Trods de mindre reservationer tøver jeg ikke at anbefale bøgerne. Den rovfugleinteresserede, der fx tager til de nord-amerikanske træksteder som Cape May og Hawk Mountains, vil have stor glæde af dragtbeskrivelser og tavler, ligesom den almindeligt interesserede vil kunne dykke ned i de mange detaljer, behandlet med næsten tysk grundighed. På den måde bliver det, der måske var tænkt som en felthåndbog, mere til en komprimeret håndbog om Nordamerikas rovfugle – et standardværk, der vil holde i lang tid fremover.

Klaus Malling Olsen

Orkideer i Europa

Bo Mossberg & Henrik Ærenlund Pedersen. 208 sider, gennemillustreret, indb. Gyldendal 2017. ISBN 978-87-02-19458-6. Pris kr. 349 i Naturbutikken.

Under rejserne rundt i Europa, fra de nordiske skove og fjeldheder til Sydeuropas bjergene og varmetørrede skråninger kan man som naturinteresseret ikke undgå at lægge mærke til de mange arter af særprægede og farvestrålende orkideer, selv om det måske er fuglene, der er det primære rejsemål. Mit første møde med Europas mindste orkide, dværggøgeurt, der nærmest er af tændstikshøjde, skete mens jeg som ung kravlede rundt og prøvede at fotografere Ringdrossel på en østrigsk alpetop. Og de nordsvenske skoves mystiske skønhed, nornen, fandt vi undervejs til Varangerhalvøen i 1978, da vi havde slået lejr på andendagen af den lange køretur.

Denne nye bog giver den smukkeste introduktion til Europas orkideer og deres systematik og særdeles interessante biologi, herunder det forunderlige samspil med svampe, og ikke mindst bestøvningsforholdene.

Mange fuglekiggere har det svært med komplekset Sølv-måge/Sildemåge og dets mange arter og underarter. Men denne nye bog om Europas orkideer giver faktisk en slags trøst, da orkidespecialister er udfordret i langt højere grad. Hvis man fx interesserer sig for orkideerne i den særegne slægt *Ophrys*, flueblomster, kan der være mellem 17 og 350 arter i Europa, alt efter hvem man spørger. Bogens forfatter, Henrik Ærenlund Pedersen, maner dog til besindighed og melder, at der er omtrent 20 arter i *Ophrys*-slægten. Og han ved, hvad han snakker om, da han har studeret netop denne slægt i over 20 år blandt andet som lektor på Statens Naturhistoriske Museum i København.

Bogens store format, omtrent A4-størrelse, og smukke tryk understøtter Bo Mossbergs detaljerede akvareller på bedste vis. Mossbergs overlegne planteillustrationer kendes også fra *Den Nye Nordiske Flora*, og nogle af bogens akvareller kan da også genkendes fra de gode gamle *Gyldendals Grønne Håndbøger*. Mossbergs illustrationer viser oftest orkideen på dens typiske levested, hvilket er en stor hjælp for bestemmelsen af orkideerne – og Mossbergs landskabsakvareller er seværdige i sig selv.

Bogen er ikke en felthåndbog, men ikke desto mindre indeholder den portrætter eller plancher med omtrent alle Europas orkideer. Henrik Ærenlund Pedersen mener, at der er ca. 130 arter af orkideer i Europa, fordelt på 33 slægter. Flere af de illustrerede arter er afbildet med flere underarter og varieteter, netop for at illustrere den store variation, de enkelte arter kan udvise. Som eksempel er den almindelige orkide, maj-gøgeurt, vist med illustrationer fra 13 forskellige voksesteder i Europa. Man har som ikke-kender svært ved at tro, at der her er tale om samme art. Denne kompleksitet er velbeskrevet i andre bøger om Europas orkideer, herunder Pierre Delforges fremragende felthåndbog *Europas Orkideer*, men de virker nemt lidt overvældende netop på grund af orkideernes mange underarter og varieteter. Her kommer Mossbergs og Pedersens bog til hjælp for de mange, der ikke orker at sætte sig ind i orkideernes overordentligt komplekse klassifikation.

Hvis du gerne vil lidt tættere på de orkideer, du møder på din vej under jagten på Hedehøgen på Ølands Alvar eller på en lyssky Sylvia-sanger i en sydeuropæisk *garrigue*, og måske sætte navn på de arter, du fanger med kameraet, så er *Orkideer i Europa* en god og meget smuk hjælp. Den anbefales på det allervarmeste.

Steffen Brøgger-Jensen